

“CEZAEVİNDE ÇOCUKLU KADINLAR”

Cezaevi Ziyaretleri - Rapor 2

Mevcut Durum, Sorun ve İhtiyaçlar, Politika Önerileri

GİRİŞ

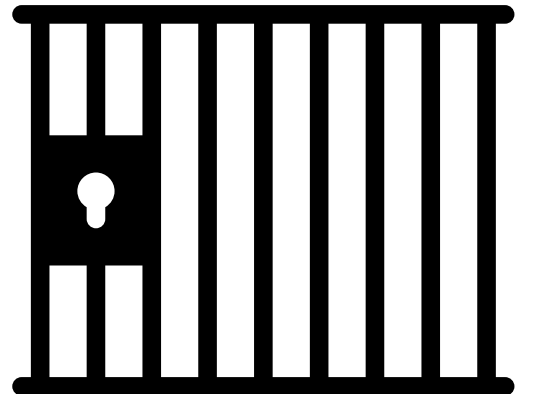
Türkiye’de ceza infaz kurumlarında 0-6 yaş arası çocuklar, anneleriyle birlikte kalabilmektedir. Ancak çocuğun yeri; ailenin sıcak mutlu yuvası, okulu ve sosyalleşebileceği oyun alanlarıdır. Cezaevinde her ne kadar iyi şartlar sağlanmaya çalışılsa da sonuçta çocuğun özgürlüğünden yoksun, annesiyle birlikte ceza çektiği bir yerdir cezaevi çocuk için. Annesiyle beraber mahkumluğu yaşamaktadır çocuk aslında. Ve hiçbir çocuk cezaevinde olmayı hak etmez.

Cezaevinde bulunan çocuklu kadınlar da, hem kendi özel ihtiyaçları hem de çocuklarının gelişimsel gereksinimleri nedeniyle yaşadıkları sorunlar ve ihtiyaçları sebebiyle “çifte dezavantaj” yaşamaktadır. Cezaevlerinin, adı üstünde ceza evi olmasının dışında; çocukların doğal gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak şartlarda tasarlanmamış olması, cezaevleri arasında belli bir standardın bulunmaması ve uygulamada yaşanan farklar, çocuklar için uygun fiziki, psikolojik ve gelişimsel iyi olma koşullarının sınırlı olması, hak temelli bir infaz sisteminin gerektirdiği standartların karşılanamadığı koşulları beraberinde getirmektedir.

Bazı cezaevlerinde fonlarla uygulanan anne-çocuk projeleri, kısmen daha iyi şartlar sağlasa da genel anlamda bakıldığında çocukların cezaevlerinde büyümesi hem gelişimsel hem de sosyal açıdan sorunlu bir durumdur ve ciddi risk potansiyeli içermesi de kaçınılmaz bir sonuçtur. Mevcut ceza infaz sisteminin, çocukların yüksek yararını gözeten, hak temelli bir infaz sisteminin mevcut güncel sorun ve ihtiyaçlara cevap verecek standartlarda iyileştirilmesi gerekmektedir.

İşte tüm bu nedenlerle, hem ulusal hem de uluslararası hukuk temelinde çocuklu kadınlara yönelik özel politikaların geliştirilmesi ve uygulanması hayati önem taşımaktadır. Bu politika notu, mevcut durumun güncel sorun ve ihtiyaçlarına ışık tutmak, durum analizi yapmak ve politika önerileri geliştirmek isteyen taraflara ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır.

Ayrıca 2024 yılında yapmış olduğum ziyaretlerde temel sorun ve ihtiyaçlara yönelik çözüm önerilerine ayrıntılı değinmiş olmam sebebiyle bu raporumda tekrara düşmemek ve yalın bir yaklaşımla kolay okuma imkanı sağlayabilmek amacıyla, farklı sorun ve ihtiyaçlar ile çözüm önerileri ele alınmıştır.

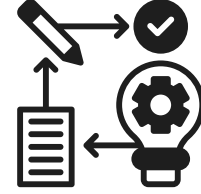

ZİYARET TARİHLERİ

- 21 Nisan 2025 Antalya- Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Kadın Kapalı Cezaevi Ziyareti
- 24 Ekim 2025 Diyarbakır- Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Kadın Kapalı Cezaevi Ziyareti
- 28 Ekim 2025 Silivri- Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Kadın Kapalı Cezaevi Ziyareti

GÖRÜŞÜLEN HEDEF KİTLE

- 0-6 yaş grubu çocuğu olan kadınlar ve çocukları.

METOD

Ziyaretlerde adli tutuklu ve hükümlü mahkum kadınlarla yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmelerde genellikle kadınların yanlarında çocukları da bulunmaktadır.

Görüşme tekniği, cezaevi müdürünün belirlediği usulle tek tek ya da çoklu olabilmektedir. Görüşme; karşılıklı sohbet, soru-cevap ve en son görüş, öneri ve varsa taleplerin alınması ile sonlandırılmaktadır.

Mahkum kadın ve çocukları ile görüşmeler tamamlandıktan sonra, cezaevi müdürü ve/veya müdür yardımcıları ile de görüşülmüştür. Ziyaretlerde eşlik eden infaz memurlarıyla da planlı/plansız kısa görüşmeler de gerçekleştirilmiştir.

Geçen yıl yayınlanan 1. Raporun ardından yayınlanan bu 2. Raporda yukarıda belirtildiği üzere; ilk raporda ayrıntılarıyla girilen konulara ayrıca girilmeyecek, yeni gözlemler yer alacaktır. Ancak ilk raporda belirtilen gözlem ve bulgularda bir değişiklik gözlemlenmişse buna değinilecektir.

[Önceki rapora ulaşmak için tıklayınız.](#)

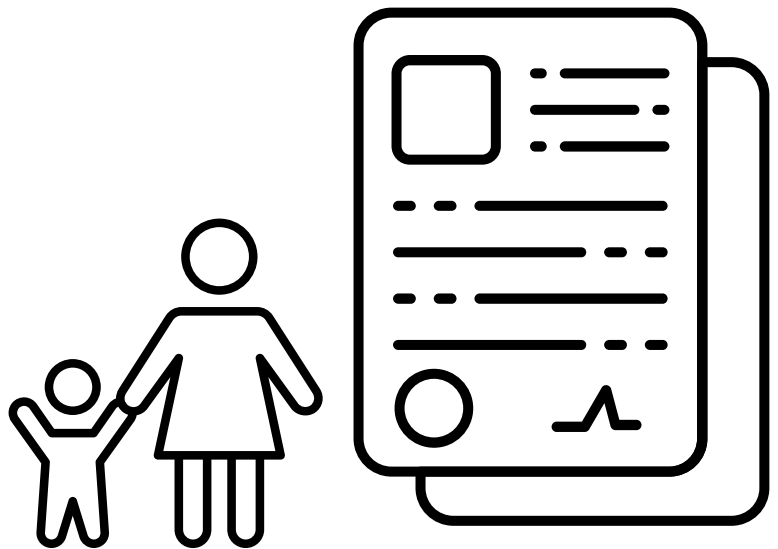
Bu rapor, kamuoyu ile paylaşılacak ve eşzamanlı olarak TBMM Başkanlığı, TBMM ilgili komisyonları, milletvekilleri, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, parti genel merkezleri, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu, İnsan Hakları Kurulları, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurumları, barolar başta olmak üzere insan haklarını izleme ve denetleme yetki ve sorumluluğu bulunan resmi kurumlara dijital posta yoluyla iletilecektir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları ve akademi camiası ile de paylaşılacaktır.

GENEL DEĞERLENDİRME

- Çocukların yeri cezaevi değildir!
- Kapsayıcı ve bakanlıklar arası eşgüdümle çalışan, koruyucu önleyici tedbir, strateji, politika ve uygulamalarla; çocuklar cezaevine girmeden önce korunabilmelidir.
- Bireye doğrudan hizmet sunan kamu kurumlarının yapacağı etkin bir izleme, denetleme sistemi ile potansiyel risk oluşturacak kök sorun ve ihtiyaçlar tespit edilmeli, mahalle bazlı risk haritaları oluşturulmalıdır. Risk potansiyeli bulunan aileler (ihmal, istismar, şiddet, bağımlılık, suç örgütü üyeliği, derin yoksulluk vb) tespit edilerek “riskli aile” daha yakın izlenmeli, takip edilmeli, gereken tedbirler alınmalı ve etkin uygulanmalı, ilgili kamu hizmetlerine gereken bütçe de dahil olmak üzere geniş bir perspektif ve planlama ile; çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar öncelikli olmak üzere koruyucu “seferberlik politikaları” uygulanmalıdır.

Bu politikalar; uygulamalardan sorumlu kurumlar, sonuçlar, sürdürülebilirlik ve verimlilik odaklı etki analizleri ile izlenmelidir.

- Çocuklar, yaşlılar, engelliler ve kadınlar için alternatif infaz yöntemleri oluşturulmalıdır.
- Cezaevi çıkışı, toplumsal yaşama katılım ve güvenliği destekleyebilecek “koruyucu- önleyici mekanizmalar” ile güçlendirilmelidir. Bireyin yeniden suç işlemesine sebep olabilecek olumsuz bir döngü varsa (madde bağımlılığı, çete-mafya-suç örgütleri ile bağlantı, yakın sosyal çevrede şiddet-suç potansiyeli, derin yoksulluk vb..) etkin izlenme, denetleme süreçleri ile olası riskler azaltacak koruyucu önleyici tedbirler alınmalı, yeni ve temiz bir sayfa açma imkanı kadına ama özellikle de süreçten doğrudan etkilenen çocuğa tanınmalıdır.

TESPİT VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

• Tespit-1

Kadının cezaevinde yanınında 0-6 yaş grubu bir ya da birkaç çocuğu olabiliyor ve mahkumluk şartlarını anneleriyle yaşıyorlar. Çocuk için öncelikle 0-3 yaş beyin gelişimi çok önemli, beyin o dönemde hızla geliştiği bilimsel bulgularla kanıtlanmış durumda.

Bu dönemin cezaevinde bulunan annenin yanında cezaevi şartlarında geçmesi ya da cezaevi dışında baba, büyükanne, büyükbaba, diğer akrabalar hatta ailenin akraba olmayan yakın ve arkadaşlarının bakım vermesiyle ya da devlet himayesinde bakım kurumlarında ve anneden ayrı geçmesi çocuğun gelişimi ve üstün yararını olumsuz etkileyebilecek bir faktördür.

• Öneri-1

Özellikle 0-3 yaş grubu çocuğu olan kadınlar için alternatif infaz ve çözüm önerileri düşünülebilir;

- Kademeli ceza erteleme sistemi; 3 yaşa kadar infaz kademeli olarak ertelenebilir. Örneğin ilk suçta 36 aya kadar, 2.suçta 18 aya, 3.suçta 12 aya kadar ertelenmesi vb.
- Kadının karıştığı suçlarda kademelendirmede etkili olabilir.
- Mükerrerlik belirleyici olabilir, kadın suçu meslek haline mi getirmiş bakılabilir.

• Tespit- 2

Geliri kısıtlı ve çoğunlukla emekli maaşı ya da SED desteği ile geçinmek zorunda olan büyükanne ve büyükbabaların ya da diğer aile yakınlarının bakımında olan çocukların eğitim dışı kalması, çocuk işçi, çocuk gelin olarak görülebilmesi, dilendirilme potansiyelleri ya da çete mafya iletişimlerine açık olmaları çoğu çocuk için ciddi risk ve tehditleri beraberinde getirebiliyor. Çoğunlukla yoksulluk, yoksunluk ve suç döngüsü bu zeminde ilerliyor.

• Öneri- 2

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sıkı bir risk bazlı izleme ve takip süreci yürütmesi gerekmektedir. Etkin izleme denetleme ile güçlü koruyucu önleyici tedbirlere ihtiyaç vardır.
- Suç zemini oluşan bu çocukların öncelikle MEB eğitim sistemi içinde tutulması ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sağlayacağı sosyal destek ve hizmetlerle geleceğe güvenle taşınması sağlanmalıdır.
- Bu çocuklar meslek liselerine yönlendirilmeli, erken yaşta mesleklenmeleri, legal yollardan gelir elde etmeleri teşvik edilmeli ve etkin izleme, denetleme ve rehberlik hizmetleri ile sürdürülebilirlikleri desteklenmelidir.
- Meslek liseleri var olan sorunlarından arındırılmalı, ihtiyaca yönelik iyileştirilmelidir.
- Kamu ve özel sektörün hükümlü kotası ve teşvik modeline mahkum çocukları da uygun bir yöntemle (sivil toplumla işbirliği yapılacak bir sosyal sorumluluk projesi olabilir) dahil edilmelidir.
- Akraba yanında olmayıp devlet himayesinde bakılan çocuklar için de benzer uygulamalar geçerli olmalıdır.

• Tespit- 3

Çocuk 6 yaşına geldiğinde anneden alınıp dış ortama (yukarıda sayılan kişi/kişiler ya da kurum bakımına) verilmektedir. Bu yaşa kadar annesinin yanında olup cezaevi de olsa annesinin yanından alınan ve bambaşka, yabancı ortama verilen çocuk için bu durum, gelecek hayatını da olumsuz etkileyebilecek büyük bir duygusal kırılım, travma etkisi oluşturmaktadır.

• Öneri- 3

- Konuyla ilgili çocuğun üstün yararı gözetilerek, uzman görüşleri de alınarak ortak akılla oluşturulan yeni uygulamalar geliştirilmelidir.
- Çözüm-1'deki öneriler bu konu için de olumlu etki sağlayabilecektir.

• Tespit- 4

Cezaevlerinde kapasite fazlalığı, kalabalıklaşma giderek artan bir seyir izlemektedir. Bu durum sistemsel ve bireysel sorun ve ihtiyaçları artırmakta hatta yenilerini eklemekte, uyulması gereken usul ve yöntemler noktasında hem idareyi hem de mahkumları zorlamaktadır.

Bu durum hem mahkumların günlük yaşam döngülerini olumsuz etkilemekte hem de yeterli sayıda yatacak yer olmaması sebebiyle yerde ya da dönüşümlü olarak uyuya bilmelerine neden olmaktadır. Yine kişisel kullanmaları gereken yatak, yorgan, battaniye, nevresim gibi eşyaları da ortak kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Kalabalık tuvalet, banyo gibi hijyen gerektiren yerlerin de yeterince temiz tutulamamasına sebep olmaktadır. Bu durum aynı zamanda temiz hava imkanını da daraltmaktadır.

Ayrıca özellikle sağlık başta olmak üzere temel haklarında da mahremiyet ve gecikmeler yaşanmaktadır.

• Öneri- 4

Fiziksel düzenleme ve iyileştirme gerekli ancak bu sorunun kalıcı çözümü mahkum sayısındaki artışın tersine döndürülebilmesidir. Suç ve beraberinde gelen mahkumiyetin kök sebeplere inilerek suç oluşmadan risk analizleri ile yönetilecek kapsamlı koruyucu önleyici tedbir, strateji ve politika geliştirmekten geçmektedir. Bu konu da bakanlıklar arası işbirliği ve koordinasyonu gerekli kılmaktadır. Ayrıca uzun tutukluluk sürelerinin etkin yöntemlerle azaltılması da çözüme katkı sağlayacaktır.

• Tespit- 5

Sistemde yoğunluklu olarak tek kişilik koğuşlar yanı sıra 32 kişi kapasiteli koğuşlar ağırlıklı olarak bulunmaktadır. Ara sayılarda kişi kapasitesine yönelik koğuşların bulunmaması da farklı sorunlara sebep olmaktadır. Bazı ağırlaştırılmış ceza alan mahkumların tekli odada kalması gerekmektedir.

• Öneri- 5

Ara kapasiteli koğuşlar sisteme dahil edilebilir. Özellikle 3-5 kişi kalınabilecek koğuşlar kadınların çocuk ya da çocuklarıyla birlikte kalabileceği alanlar olarak da planlanmalıdır.

• **Tespit- 6**

Çok çocuklu kadınların kalabalık koğuşun sosyal dengesini bozabilme riski görülmekte, farklı bir güç alanı oluşması sorunlara neden olabilmektedir.

• **Öneri- 6**

Ara kapasiteli koğuşların özellikle 3-5 kişi kapasiteli koğuşların sisteme dahil edilmesi bu konuya da çözüm üretebilecektir.

• **Tespit- 7**

Kadınlar ailelerinden uzak şehirlerde cezaevlerinde bulunmalarından dolayı varsa eşlerini, çocuklarını ve yakın aile üyelerini göremediklerini, çok özlediklerini, görüş fırsatı verilse bile uzaklık ve maliyetler sebebiyle görmeye gelemediklerini anlatmaktalar. Ailelerinin olduğu şehirde cezaevi varsa o şehre ya da aynı şehir olmasa da hiç olmazsa yakın bir şehre nakillerini talep etmektedirler.

• **Öneri- 7**

Dijitalleşme ve veri tabanının güncellenmesi bu anlamda planlama dön nakil işlemlerini kolaylaştırmaktadır. İhtiyaca yönelik kademelendirilmiş bir sistemle öncelikle çocuklarından ayrı düşmüş kadınlar (belki bu grup da kendi içinde fayda odaklı kademelendirilebilir) olarak bir düzenleme yapılmalıdır. Belli aralıklarla da olsa aile birlikteliği sağlanmalıdır.

• **Tespit- 8**

Farklı cezaevlerinde kalmış kadın mahkumlar, psikolog ve sosyal hizmet desteklerinin de cezaevleri arasında farklılık gösterdiğini, yetersiz kalabildiğini belirtiyor.

• **Öneri- 8**

Cezaevi süreci kadar cezaevi sonrası ve suçların mükerrerliği Dikkate alındığında bu destek hizmetlerin önemi daha çok ortaya çıkıyor. Bir plan dahilinde daha güçlü ve yoğun bir detek mekanizması tüm cezaevlerinde yaygınlaştırılmalı, standart destek, izleme ve etki analizleri ile sonuçlar takip edilmelidir.

• **Tespit- 9**

Mahkum kadın ve çocuklara ayrılan sosyal zaman ve spor etkinlikleri yetersiz gelmektedir.

• **Öneri- 9**

Sosyal, kültürel ve sportif faaliyet planlamaları revize edilmeli, iyileştirilmeli, çeşitlendirilmeli, süreleri uzatılmalıdır. Çocuklar pozitif ayrımcılıkla farklı bir sorumlulukla ele alınmalıdır.

• Tespit- 10

Müzik, spor, sanat alanlarında Halk Eğitim Merkezleri'nden gelmesi gereken öğretmenler, dersleri belli bir zaman planlaması ile yapamamakta, aksatmaktadır. Sebebin ise; cezaevlerinin şehir merkezinden uzak olması, ulaşım desteği sağlanmaması ya da kendi imkanları ile gitmelerinin beklenmesi ve maddi külfet getirmesi hatta emeklerinin karşılığını ders ücreti olarak yeteri kadar alamamaları olarak ifade edilmektedir.

• Öneri- 10

Kadın mahkumlar ve çocukların psikososyal iyilik hali ve toplumsal uyumları için spor, sanat gibi sağlıklı dopamin kaynakları çok önemlidir. Bu anlamda öğretmenlerin gelmesini sağlamak amacıyla;

- Düzenli gelebilmelerini sağlayacak için bir izleme, denetleme ve destek sistemi, planlaması yapılmalıdır.
- Halk Eğitim yanı sıra okullardan da kadro açılabilmesi için mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.
- Ek ders ücretleri artırılmalıdır.
- Yol paraları karşılanmalı ya da servis planlaması yapılmalıdır.

• Tespit-11

'İdari Gözlem'; mahkumun iyi hal durumu şartı varsa, disiplin suçu da yoksa ve bir suç dosyasından da açık cezaevine gönderilmişse oradan firar etme riski artabiliyor. Çünkü hükümlünün işlediği diğer suçlardan hüküm giyme ve kapalı cezaevine ihtimali varsa iyi hal ve açık cezaevi burada bir basamak olarak kullanılabilir.

• Öneri- 11

Bu durum dikkate alınarak mahkumun geri dönüşü olmayan hatalar yapması engellenmelidir.

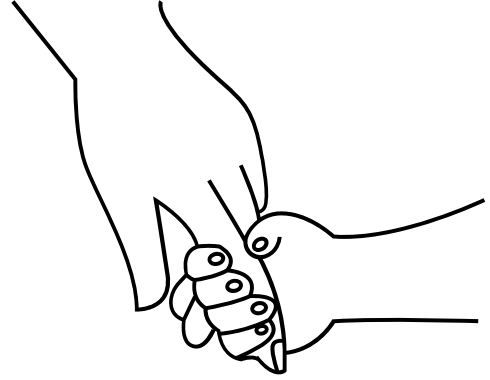
• Tespit- 12

Kadınların ve çocukların cezaevi çıkışında, sosyal entegrasyon ve uyumları çok kritik bir önemde. Birçoğunun toplum hayatına yeniden katılımlarında önemli sorun, ihtiyaç, tehdit ve riskler onları beklemektedir. Kadın, cezası bitip dışarı çıktığında koruyucu önleyici tedbirler sağlanamadığında yeniden suç ortamına sığınmak zorunda kalabilmektedir. Özellikle kalacak güvenli bir yeri, evi yoksa, temel ihtiyaçlarını bile karşılayabilecek bir geliri yoksa dışarı çıktığında kontrolsüz ortamda zarar görme riski artabilmekte bu da suç döngüsünün tekrarlanması başta olmak üzere farklı tehditleri barındırmaktadır.

• Öneri- 12

- Mahalle bazlı risk haritaları ile riskli birey ve aileler yakın takip edilmelidir. Bakanlıklar arası koordinasyon ve işbirliği ile mercek altında tutulmalı cezaevine girmeden işletilmeli yine de suç ve infaz şartları oluşmuşsa cezaevi sonrası da etkin bir takip ve destek mekanizmaları ile suç ve suç odaklarından uzak tutulmalıdır.
- Geliri temel ihtiyaçları için yetersiz olan kadın ve çocuklar farklı sosyal yardım ve hizmetlerle güçlendirilmeli, bu desteği kendileri mi kullanıyor takip edilmelidir.
- Mahkum kadının hayata tutunmasını sağlayacak sertifikalı meslek kursları çeşitlenmeli, özellikle aranan ve tükenmek üzere olan mesleklerle ilgili yeni kurslar planlanmalıdır. Özellikle açık cezaevlerinde yapılabilecek bu kurslar sonucunda mutlaka sertifika verilmeli, bir kurs bitince başka bir kurs başlayabilmelidir. Bu sayede cezaevinde verilen kurslar ve eğitimlerle mahkum kadının hem nitelikli zaman geçirmesi, yeteneklerini keşfetmesi, hem de mesleki kapasitesini geliştirmesi mümkün olabilir. Ev ya da işyerleri için hizmet, mobilya ustalığı, elektrik tesisat ustalığı, halı vb yıkama, araç yıkama, taşıma işleri, motor ve kaporta ustalığı, tamir bakım işleri, mobilya montaj, terzilik, depoculuk, satış temsilciliği vb...pek çok alanda eğitimler verilmelidir.

- Hükümlünün infazı sonrası aldığı eğitim doğrultusunda istihdam edilebilirliği desteklenmelidir.
- 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. maddesi uyarınca sadece kamu işyerleri için geçerli olan işyeri hükümlü kotası uygulaması ile 50 veya daha fazla işçi çalıştıran kamu kurum ve kuruluşları, %2 oranında eski hükümlü çalıştırmakla yükümlüdür. Cezaevine tekrar dönüşün olmaması eski hükümlünün hayata tutunmasıyla mümkün. Bu kapsamda uygulanan oran genişletilebilir, farklı teşvik ve sübvans modelleri ile özel sektör için de uygulanmalıdır.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı ile işbirliği protokolleri ile akredite işyerleri oluşturulmalıdır.
- Kotaların uygulanması sağlanmalı ve izleme değerlendirme sistemine dayalı kontrollü istihdam modelleri geliştirilmelidir.
- Zanaata dayalı meslek edindirme kurslarından sertifika alanlar kendi işyerlerini açmaları için girişimci destek, hibe ve kredi modelleri desteklenmelidir.
- Hükümlüler için fırsat oluşturan bu eğitimler 'fırsat eşitliği' ilkesi ile uzun tutukluluklar da dikkate alınarak tutuklu kadınların da bu destekten faydalanmaları sağlanmalıdır.

• Tespit- 13

Küçük çocuğu olan kadınlar genellikle eğitim ve kurslardan mahrum kalmaktadır. Oysa bu eğitimlerin büyük bir kısmı mahkumiyet sonrası işgücü piyasasına katılımı açısından destekleyici ve önemlidir. Kadınların eğitimlere katılamamasında çocukların kreş saatinin sınırlı tutulması, düzenlerinin olmaması da etkili olmaktadır. Hatta genellikle kreşin günde 1 saat olması (mahkum kadınların söylemleri) hem çocuklara hem de annelere yeterli gelmemektedir. Anneler kapasitelerini ve sosyal uyumlarını güçlendirecek, destek olacak mesleki eğitimlere katılmakta zorlanmaktadırlar.

• Öneri- 13

- Kreş saatinin artırılması çocuğun psikososyal gelişimini etkiler.
- Annenin de çocuk sorumluluğu olmadan yapabileceği işlerine zaman ayırmasını sağlar.
- Kadının işgücü kapasitesini, toplumsal uyumunu geliştirebilmesi amacıyla kurslara katılımına ve varsa cezaevindeki iş yurtlarında üretime katılabilmesine fırsat sunabilecektir.

• Tespit- 14

Cezaevi çıkışında kadının yeniden hayata tutunması ve suçtan uzak kalması kendi geliri ve aile gelirinin güçlü olması ile doğrudan ilgilidir. Bu kapsamda cezaevlerinde faaliyet gösteren işyurtları oldukça önemli bir sorumluluğa sahiptir. Ancak işyurtlarının güncel ihtiyaçlara çözüm üretebilecek bir yönetim kapasitesine ulaşması da bir o kadar önemlidir.

• Öneri- 14

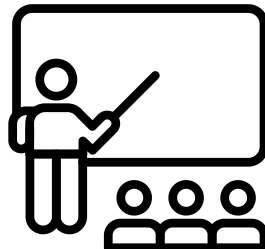
- İşyurtları güncel piyasa ve işgücü ihtiyaçlarına yönelik ele alınmalı, sistem iyileştirilmeli, etkin bir izleme ve analiz sistemi ile yönetim kapasitesi arttırılmalıdır.
- Kadınların kullandıkları ürünler, hediyelik eşyalar, tasarım ve satın alınabilirlik potansiyeli açısından geliştirilmeli, markalaşma çalışmaları ile kaliteli üretim artırılmalıdır.
- Mahkum kadın işyurtlarında görevlendirilmişse iç hizmet kararı ile genel bütçeden gün bazında 160 TL para kazanabilmektedir. Bu da hem cezaevi ihtiyaçları için hem de çıktığı zaman hayatını yeniden düzenleyebilmesi için önem arz etmektedir.
- Kadın, gelecek planlarını destekleyebilecek bir bütçe ve birikim planlaması için yeni bir modelle desteklenebilir. Satılan ürününden alacağı pay ve günlük çalışma desteği doğru planlandığında kadın için bu fırsatı açabilir. Bu model ile ürün satışından elde edilecek gelirin belli, bir kısmı kadına ayrılırken geri kalanı hammadde ve eğitim masraflarına ayrılabilir. Bu sayede iş yurtlarından ödenek alan kursların hammadde, personel, ulaşım gibi maddi ihtiyaçları bu modelle finanse edilebilir.
- Satıştan kadının payına düşen gelirin bir kısmı BES modeli benzeri, zorunlu birikim olarak ayrılır, biriktirilir ve cezaevi sonrasındaki yaşamsal ya da girişim ihtiyaçları için bir plan doğrultusunda eski hükümlü kadına kullanılabılır.
- Mahkum kadın finansal okuryazarlık ve farkındalık eğitimleri ile birikim, bütçeleme, ev ekonomisi konularında desteklerle de güçlendirilmelidir.
- Kadına destek gelir sağlayacak satış mağazaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu konu kamu-özel sektör işbirlikleri ile sosyal sorumluluk projeleri ile desteklenmeli, sürdürülebilirliği yönetilmelidir.
- Denetimli serbestlik meslek edindirme hibelerinden faydalanmaları sağlanmalı, rehberlik, rol model ve mentor destekleri ile tutundurma ve sürdürülebilirlik yönetilmelidir.

• Tespit- 15

Kurs ve işyurtlarından hükümlü kadınlar yararlanabiliyorken tutuklu kadınlar yararlanamıyor. Sebebi ise hükmün ne zaman verileceğinin belli olmaması olarak gösteriliyor.

• Öneri- 15

- Uzun tutukluluk süreleri dikkate alındığında tutuklu kadının da fırsat eşitliği ilkesi doğrultusunda bu kurs ve imkanlardan yararlanması sağlanmalıdır.

• Tespit-16

Ziyaret edilen cezaevi kampüsleri içinde 35 bin kişinin bulunduğu yüksek kapasiteli kampüsler bulunmaktadır. Üstelik bir de kapasite fazlalıkları dikkate alındığında sistemin doğru yönetilebilmesi için ihtiyaç duyulan kadar personelin istihdam edilmesi gerekmektedir. Mahkumlarla yapılan görüşmelerde bazı temel hijyenik ihtiyaçların (tuvalet, duş vb) karşılanamadığı ya da günlük rutin birkaç defa yapılması gereken işlerin seyrek aralıklarla hatta günde 1 kere yapıldığı görülmektedir. Verilen bazı örneklerde tuvalet ihtiyacı için günde 2 kere izin verildiğinden bahsedilmektedir.

• Öneri- 16

- Bu kapasitenin pek çok ilçenin nüfusundan fazla olduğu düşünüldüğünde olası sorun ve ihtiyaçlara çözüm üretebilecek destek fiziki şartlar ve personel planlaması yapılmalıdır.
- Kadın cezaevi sayısının artırılması ve çocuklu kadınların ihtiyaçlarının dikkate alınması da elzemdir.

• Tespit- 17

Anne çocuk ünitesinde bulunan kadın mahkuma verilen hücre cezasından çocuğu da etkileniyor, haklarından mahrum kalıyor.

• Öneri- 17

Öncelikle çocuklu kadın konuyla ilgili bilgilendirilmeli, farkındalığı artırılmalı. Algılama farklılıkları dikkate alınarak kadına verilecek ilk hücre cezası affedilebilir, bir alt ceza verilebilir ya da disiplin kurulu kararı istenebilir.

• Tespit- 18

Görüntülü görüşmenin günü ve saati belli olmadığı, mahkumun inisiyatifine bırakıldığı için planlama ve uygulama sorunları yaşanabilmektedir.

• Öneri- 18

- İhtiyaç ve deneyimlere dayanılarak yeni bir planlama ve düzenleme yapılmalıdır.
- Mahkum kadının hem akraba yanında kalan çocuklarıyla hem de yetiştirme yurduna verilen çocukları ile de eşit şartlarda görüntülü olarak görüşebilmesi sağlanmalı, bunun için uygun kabin ve tablet desteği sağlanmalıdır.

• Tespit- 19

Ailesi, çocukları farklı ve uzak illerde olan mahkum kadınlar çok özlem çektiklerini, aileleri gelemedikleri için çocuklarını da göremediklerini ifade ediyorlar.

• Öneri- 19

Öncelikle ailenin bulunduğu ildeki cezaevine yoksa komşu illerden en yakını başta olmak üzere sevk talepleri dikkate alınmalıdır. Sevk taleplerinde öncelik sıralamasında; bekar- evli- çocuklu kademelendirmesi yapılabilir. Hatta çocuk sayısı da belirleyici bir unsur olarak dikkate alınabilir.

• Tespit- 20

Farklı cezaevlerinde bulunan kadınlar uygulama farklarından bahsediyor. Daha önce kaldıkları cezaevlerinde daha iyi şartlardan bahseden ve şikayette bulunanlar olabiliyor.

• Öneri- 20

Standart uygulama sağlayacak stratejiler ve etkin izleme denetleme ile bu farklar ortadan kalkmalıdır.

• Tespit- 21

'Af gelecek, denetimli serbestlikten yararlananlara ceza indirimi gelecek' söylentileri hem cezaevinde bulunan mahkumlar üzerinde hem de toplum hayatında suç işleme potansiyeli bulunan kişilere cesaret veren olumsuz bir etki oluşturmaktadır.

• Öneri- 21

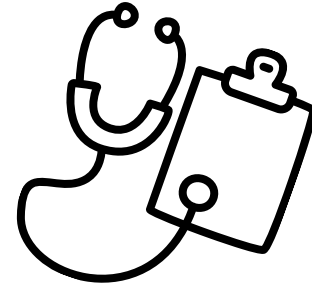
Yapılan yasama çalışmalarında ve iktidarın politik söylemlerinde bu konuya dikkat edilmeli, bu zihniyetin kırılması için popülist söylemlerden kaçınılmalıdır.

• Tespit- 22

Cezaevindeki kadına atanan 'vasi', kadın adına devletin yaptığı ödemeyi çekebiliyor ve ardından kadına vermeyebiliyor.

• Öneri- 22

Devletin yaptığı ödemenin kadının inisiyatifinde olmasını sağlayacak bir model geliştirilmelidir. Gerekirse cezaevi yönetimi, kadından izinli olarak kadın adına maaşını çekip kendisine teslim edebilmelidir. Bu konu ile ilgili olarak; üst yazı-makbuz yöntemi ile çözülebilecek bir sistem oluşturulabilir.

• Tespit- 23

Uyuşturucu madde sebebiyle cezaevinde bulunan mahkum sayısı, önemli bir yüzdeye tekabül etmektedir. Uyuşturucu maddeye erişimin daha da kolaylaştığı günümüzde, özellikle güzellik merkezleri ile organize sanayi bölgeleri gibi yoğun insan sirkülasyonunun olduğu istihdam alanlarında uyuşturucu ticaretinin yoğun olduğu ifade edilmektedir.

• Öneri- 23

Bağımlılıkları olan eski mahkumlar için cezaevinde geçirdikleri süre boyunca tedavi ve rehabilitasyon desteği kadar cezaevi sonrası koruyucu önleyici tedbirler de büyük önem arz etmektedir. Düzenli sağlık kontrolleri ile iyi olma durumlarının izlenmesi ve psiko sosyal destekler almaları sağlanmalıdır. Etkin izleme, denetleme, değerlendirme mekanizmaları sistemin vazgeçilmezi olmalıdır.

• Tespit- 24

Engelli kişilerin hizmet, fırsat ve haklara normal şartlarda dahi adil erişemediği bir gerçektir. Cezaevi ise tedavi imkanları başta olmak üzere bu engelliliği artıran bir etki göstermektedir.

Engelli mahkumlar için erişilebilirlik kriterleri de, cezaevleri arasında farklılık göstermektedir. Bazı cezaevlerinde engelli koğu, birkaç tekerlekli sandalye ve rampa bulunduğu gözlemlenmiştir.

• Öneri- 24

Engel değil mi akşamları sorun ve ihtiyaçları doğrultusunda pozitif ayrımcılık uygulanmalı, tedavi başta olmak üzere temel haklarına erişimleri desteklenmeli ve uygulama cezaevleri arasında standartlaştırılmalıdır.

Erişilebilirlik kriterleri doğrultusunda tüm cezaevlerinin fiziki ve sosyal şartları belli şartnamelerle standart hale getirilmeli, iyileştirilmeli, mahkum kadın ya da çocuğu engelli ise; fırsat eşitliği ilkesi doğrultusunda bireysel sorun ve ihtiyaçları pozitif ayrımcılıkla öncelikli tutulmalı, karşılanmalıdır.

• Tespit- 25

Cezaevlerinde yabancı uyruklu mahkum sayısı oldukça yüksek. Ancak bir kısmının tabi olduğu ülkenin ülkemizde elçilik temsiliyeti bulunmuyor. Temsiliyet olan durumlarda da konuyla ilgili sorumlu ofis ya da kişi bulunmuyor. Kurumsal bağlantı bulunmaması önemli hak ve zaman kayıplarına sebep oluyor.

• Öneri- 25

Başta insan hakları boyutuyla konuya hızla çözüm üretilmesi son derece önemli. Ayrıca büyükelçilik ya da konsolosluk temsiliyeti olan ülkelerde de ilgili birim olması ve işlemlerin iki ülke arasında karşılıklı yönetilebilmesi oldukça büyük önem arz ediyor.

• Tespit- 26

Ceza infaz memurlarının da özlük hakları ile ilgili yaşadıkları mağduriyetlere dayanan talepleri var. Değer görmediklerini ve özlük hakları, personel hakları ve maaş haklarında sorun yaşadıklarını ve dezavantajlı hissettiklerini ifade ediyorlar.

Memurların saldırıya uğrama riskinden bahsediyorlar.

Ayrıca 7-24 nöbet tutuyorlar bunu da insani çalışma şartlarına aykırı buluyorlar. Bir memurun ifadesi; 'Çoğu zaman bir kişi beş kişilik iş yapıyor.'

• Öneri- 26

Personel hakları; yeni atanan uzmanlar ile eski kıdemli uzman çavuşlar arasındaki maaş farkının kademeye orantılı düzenlenmeli, maaşlarının yaptıkları işle orantılı olmalıdır.

Özlük hakları; idari hizmet, emniyet sınıfına geçişleri yapılmalıdır.

Çalışma saatlerinin düzenlenmesi, yarı zamanlı çalışma hakkı tanınması düzenlenmelidir.

